

7. Старостенко Г.В. Українсько-німецькі відносини: політичний та безпековий виміри співробітництва : дис. ... канд. політ. наук: спец. 23.00.04 / Г.В. Старостенко; Київ. НУ ім. Тараса Шевченка. Ін-тут міжнар. відносин. – К., 2004. – 207 с.

8. Фліссак К.А. Коопераційна модель розвитку двосторонніх економічних відносин України і Німеччини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.02 "Світлове господарство і міжнародні економічні відносини" / К.А. Фліссак. – Тернопіль, 2008. – 23 с.

9. Харлан Г.О. Німеччина – країни "Вишеградської четвірки" і Україна: нереалізований потенціал регіональної співпраці в Східній Європі (1991-2013 рр.) / Г.О. Харлан // Україна в контексті європейської історії : матер. Всеукр. наук. конф. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – С. 255-256.

10. Офіційний сайт Посольства України у Федеративній Республіці Німеччина. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://germany.mfa.gov.ua>.

11. Офіційний сайт Посольства Федеративної Республіки Німеччини в Україні. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://www.kiew.diplo.de.html>.

12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://www.ukrstat.gov.ua>.

13. Бізнес в умовах війни. Стимули для німецьких інвестицій. [Електронний ресурс]. – Доступний з https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1832322.

14. Радковець Ю. ФРН – "локомотив" української економіки, або основний інвестор та торговельно-економічний партнер України / Ю. Радковець. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://bintel.com.ua/uk/article/ukr-germ2-1>.

15. Офіційний сайт Міжнародного центру торгівлі. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://www.intracen.org>.

16. Pearlman J. Participation by private counsel in World Trade Organization dispute settlement proceedings / Jessica Pearlman // Law and Policy in International Business. – 1999. – Vol. 30 (2). – Pp. 399-415.

Надійшла до редакції 29.06.2016 р.

Макогин З.Я., Андрусейко Р.Я. Особенности торгово-экономического и инвестиционного сотрудничества Украины и Германии

Рассмотрено торгово-экономическое и инвестиционное сотрудничество Украины и Германии на современном этапе. Согласно проанализированным данным можно утверждать, что значительный объем импорта из Германии составляют изделия высокотехнологического производства, тогда как структура экспорта из Украины носит четко выраженный сырьевой характер (давальческое сырье). По объемам поступления инвестиций в украинскую экономику ФРГ опережает США, КНР и Россию и находится на втором месте после Кипра. Лидером по привлечению немецких инвестиций в 2015 г. была Днепропетровская обл. (59,9 % инвестиций, поступивших в область). Проведенное исследование показало, что украинско-германские отношения являются комплементарными на уровне 56 %, что свидетельствует о значительных перспективах двустороннего сотрудничества.

Ключевые слова: инвестиции, комплементарность товарной структуры, экономический рост, торговый баланс, товары, услуги.

Makogin Z.Ya., Andrusyenko R.Ya. The Features of Trade-Economic and Investment Cooperation between Ukraine and Germany

The trade-economic and investment cooperation between Ukraine and Germany is considered. According to the analyzed data, a significant volume of import from Germany are products of high-tech production, while in Ukraine's structure of export dominates tolling raw materials. By volume of investment flows in Ukrainian economy Germany takes second place after Cyprus (ahead of the US, China and Russia). The leader in attracting German investments in 2015 was the Dnipropetrovsk region. (59,9 % of all investments received by the region). The results of the study showed that Ukrainian-German relations are complementary at 56 %, which indicates strong prospects of bilateral cooperation.

Keywords: investment, complementary commodity structure, economic growth, trade balance, goods, services.

УДК 379.85

ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Ю.Б. Миронов¹, І.І. Свидрук²

Розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності поняття "туризм" та класифікації видів туризму. Вивчено роль та значення туризму в економіці країн світу, оцінено вплив індустрії туризму на економічний розвиток у сучасних умовах. Проаналізовано туристичні потоки у розрізі основних світових регіонів, а також в Україні, здійснено прогноз подальшого розвитку світової туристичної індустрії на період до 2030 р. Наведено характеристику чинників позитивної та негативної дії, які впливають на функціонування та розвиток туристичної галузі в Україні.

Ключові слова: туризм, туризмологія, туристична діяльність, туристичний бізнес, турист, подорож, рекреація.

Вступ. Всебічне дослідження аспектів туризму є актуальною проблемою, яка зумовлена його багатогранністю та суспільною значущістю. Можна стверджувати, що туризм став однією із невід'ємних складових частин життєдіяльності людей у більшості країн світу, та є одним із найперспективніших напрямків соціально-економічної діяльності у XXI ст. Варто також зазначити, що туристична діяльність ввійшла до найбільших експортних галузей світу та стала найрентабельнішою галуззю світової економіки, що визначає актуальність і практичну значущість проблеми та потребує всебічного її вивчення.

Актуальні питання ролі та значення туризму в економіці країн світу є предметом наукових досліджень таких українських вчених: В. Кифяк, О. Любіцева, М. Мальська, П. Пуцентейло, І. Смаль, Т. Сокол, Т. Ткаченко, В. Худо, В. Цибух та ін., які акцентують свою увагу головним чином на туристичній галузі України; серед іноземних дослідників варто відзначити А. Александрову, В. Гаворецькі, Дж. Джафарі, В. Квартальнова та ін. Проблеми розвитку туристичної галузі у світі та в Україні набувають все більшої гостроти й актуальності відповідно до динамічних умов сьогодення.

Мета роботи – визначення ролі та значення туризму в економіці, аналіз чинників впливу на розвиток туристичної галузі в Україні.

Матеріали і методи. Теоретичною основою дослідження є досягнення туризмології – наукового напрямку, у межах якого сполучаються різноманітні дослідження туризму як суспільного явища, а завданням є розроблення теорії функціонування туризму, праці вітчизняних та закордонних авторів в галузі туризму. У ході дослідження застосовано методи порівняння, групування, логічного та статистичного аналізу.

Результати дослідження. Економічна та соціальна значущість туризму в сучасних умовах визначається тим, що туристичний бізнес сприяє розвитку економіки, розвиваючи такі галузі промисловості як сільське господарство, торгівля, будівництво, зв'язок, виробництво товарів широкого попиту, сприяє зайнятості населення, зростанню потенційного та реального валового внут-

¹ ст. викл Ю.Б. Миронов, канд. екон. наук – Львівський торговельно-економічний університет;

² доц. І.І. Свидрук канд. екон. наук – Львівський торговельно-економічний університет

рішнього продукту країни, є вагомим джерелом валютних надходжень і засобом забезпечення позитивного сальдо платіжного балансу країни.

Окрім прибутку, туризм став значущим чинником посилення престижу країни. А також туризм сприяє підвищенню освітнього рівня жителів країни.

Саме поняття "туризм" стало формуватися завдяки масовому переміщенню досить значної кількості людей, які поставили собі за мету змістовно проводити своє дозвілля. Хоча не можна заперечувати того факту, що подорожування завжди було притаманне людині як біологічній істоті.

Як соціально детерміноване явище, туристична діяльність потребує глибокого наукового осмислення. У зв'язку з цим виник новий напрямок в науці – туризмологія. *Туризмологія* – це науковий напрямок, у межах якого сполучаються різноманітні дослідження туризму як суспільного явища, а завданням є розроблення теорії функціонування туризму [5, с. 11]. Теоретико-методологічні положення туризмології охоплюють розроблення філософських засад, принципів та підходів до всебічного вивчення туризму як явища, спираючись на досягнення галузевих наукових дисциплін.

Сучасна наука про туризм має в своєму арсеналі низку підходів щодо визначення самої сутності феномену "туризм". Мальська М., Худо В. та Цибух В. трактують *туризм* як "вид рекреації", пов'язаний із виїздом за межі постійного місця проживання, активний відпочинок, під час якого відновлення працездатності поєднується з оздоровлювальними, пізнавальними, спортивними і культурно-розважальними цілями [6, с. 22].

Польський дослідник С. Каспар визначає *туризм* як сукупність явищ, що виникають внаслідок зміни місця перебування людей, причому нове місце перебування не є ні постійним місцем проживання, ні місцем праці [9, с. 18].

Закон України "Про туризм" подає таке тлумачення: "*туризм* – тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає" [1].

Найбільш вдалим, на наш погляд, варто вважати класичне визначення туризму, прийняте більшістю науковців. Згідно з цим означенням, *туризм* – це тимчасове переміщення людей з місця свого постійного проживання в іншу країну або місцевість в межах своєї країни у вільний час з метою отримання задоволення та відпочинку, в оздоровчих, гостьових, пізнавальних чи професійно-ділових цілях, але без здійснення оплачуваної діяльності у відвідуваному місці [4, с. 24].

Туризм – явище поліфункціональне та багатогранне. Серед основних функцій туризму потрібно зазначити рекреаційну, соціальну, культурну, екологічну, економічну, просвітницьку та виховну [5, с. 8-10]. Така поліфункціональність туризму відповідає комплексному характеру мотивації, що спонукає людину до подорожі, і комплексності в організації подорожей та обслуговуванні туристів.

Багатогранність туризму виявляється у різних його видах і формах, які можна покласти в основу його класифікації. Широковживаною є класифікація видів туризму залежно від походження туристів:

- 1) *внутрішній туризм* – тимчасовий виїзд громадян конкретної країни з постійного місця проживання в межах національних кордонів своєї країни з метою відпочинку, задоволення пізнавальних інтересів, занять спортом, лікування та в інших туристичних цілях;
- 2) *міжнародний туризм* – систематизована і цілеспрямована діяльність підприємств сфери туризму з надання туристичних послуг та туристичного продукту іноземцям на території конкретної країни (візний туризм) та громадянам цієї країни за кордоном (виїзний туризм).

Використовують також поняття *національний туризм* – це діяльність з обслуговування туристів-громадян конкретної країни (тобто внутрішній та виїзний туризм).

За способом організації розрізняють туризм плановий (або програмний), який організовується силами туристичних підприємств: туроператорів, турагентів, та самодіяльний туризм, який здійснюється приватно, на самостійних (любительських) засадах [4, с. 26-27].

Беручи за основний критерій мотивацію туристів, можна виділити такі види туризму: спортивний туризм, відпочинковий туризм, родинний туризм, екстремальний туризм, спортивний туризм, пізнавальний туризм, релігійний туризм, рекреаційний туризм, екологічний туризм, діловий туризм та ін. (табл. 1).

Табл. 1. Класифікація туризму

Класифікаційна ознака	Вид туризму
Географічний принцип	внутрішній, міжнародний
Напрямок туристичного потоку	візний, виїзний
Мета поїздки	рекреаційний, оздоровчий відпочинок, пізнавальний відпочинок, професійно-діловий туризм, науковий (конгресний), спортивний відпочинок, шоп-тури, пригодницький, паломницький, ностальгічний, зелений (агротуризм), екологічний, екзотичний, елітарний
Джерело фінансування	соціальний, комерційний
Спосіб пересування	пішохідний, авіаційний, морський, річковий, автотуризм, залізничний, велосипедний, змішаний
Кількість учасників	індивідуальний, сімейний, груповий
Тривалість перебування	короткотривалий, довготривалий
Організаційна форма	організований, неорганізований

Примітка: складено на основі [8].

На цей час туристичний бізнес став однією найбільш динамічною галуззю, що швидко набирає темпи у господарській діяльності країн світу. За даними Всесвітньої туристичної організації ООН (UNWTO), чисельність міжнародних туристів на кінець 2015 р. становила майже 1,2 млрд осіб, тобто приблизно кожен шостий мешканець планети відпочивав і подорожував за межами своєї країни [11, с. 4]. Окрім цього, за останні 65 років надходження від туристичної діяльності зросли у понад 600 разів – починаючи з 2 млрд дол. США у 1950 р. до 1245 млрд дол. США на початок 2015 р. [12, с. 5].

Проведені UNWTO дослідження також показали, що тенденції розвитку туристичної діяльності будуть збережені на високому рівні. Так, у період до 2030 р. прогнозується збільшення туристичних прибуттів майже у 2 рази порів-

няно з 2010 р., при цьому передбачається розподіл туристичних прибуттів у сфері в'їзного туризму по регіонах, дані яких наведено у табл. 2.

Табл. 2. Прогноз розподілу обсягів в'їзного туризму по регіонах світу (міжнародні туристські прибуття), млн осіб

Світовий регіон	Рік		
	2010	2020	2030
Європа	475,3	620	744
Азійсько-Тихоокеанський регіон	204	355	535
Америка	149,7	199	248
Африка	50,3	85	134
Близький Схід	60,9	101	149
Світ	940	1360	1809

Примітка: складено за даними UNWTO [12, с. 14-15].

Найбільш відвідуваними країнами світу, згідно із прогнозами спеціалістів UNWTO, стануть Китай, Сполучені Штати Америки, Франція, Іспанія.

Чинники, які будуть безпосередньо впливати на розвиток туристичного бізнесу, багатогранні та різноманітні. Наявність сприятливих чинників призведе до лідерства окремих районів країн у світовому туристичному бізнесі, і навпаки, небажані чинники безпосередньо будуть знижувати туристичні потоки.

Основні чинники, які будуть впливати на розвиток туристичної галузі, можна розподілити на дві основні групи – динамічні та статичні.

Статичні чинники мають постійне або майже незмінне в часі значення. До цієї групи відносять географічні, природно-кліматичні та культурно-історичні фактори.

До динамічних чинників можна віднести соціально-економічні, культурні, демографічні, міжнародні та науково-технічний прогрес. Розглянемо детальніше саме цю групу чинників, оскільки саме на їх значення можливо впливати силами державної та регіональної політики, а також сукупними зусиллями приватного бізнесу.

Соціально-економічні чинники. До них можна віднести зростання добробуту населення, збільшення тривалості вільного часу та оплачуваних відпусток. Варто зазначити, що розвиток індустрії в сучасному суспільстві створює працівникам стресові навантаження, що, своєю чергою, буде вимагати у них активного відпочинку. Саме через це промислові міста стали місцем підвищеного попиту на туризм з метою якісної рекреації, останнім часом в них починають формуватися сегменти з підвищеним попитом на екстремальний, пригодницький, сільський, екологічний, пішохідний та інші види туризму.

Демографічні чинники. Згідно з підрахунками ООН, 31 жовтня 2011 р. чисельність населення Землі сягнула 7 млрд осіб. Це число зростає й надалі [10]. Така ситуація прямо впливає на збільшення чисельності туристів. До важливого демографічного показника відносять зміну вікової структури населення. У багатьох розвинених країнах збільшення тривалості життя призвело до того, що багато людей мають вільний час та потрібні засоби, які дають їм змогу вирушати у мандрівки.

Культурні чинники. Насамперед це зростання культурного рівня населення багатьох країн і, в зв'язку з цим, прагнення людей до ознайомлення із історико-культурною спадщиною, пізнання визначних місць рідного краю та іноземних країн.

Науково-технічний прогрес. Він зумовлює швидкий розвиток матеріально-технічної бази індустрії туризму, що створює необхідні умови для масового туризму. Йдеться про готельні ланцюги та інші колективні засоби розміщення, транспортні засоби для масових пасажирських перевезень. Особливо варто виділити впровадження в туристичну індустрію комп'ютерних та Інтернет-технологій, без чого зараз неможлива організація масового туризму.

Міжнародні чинники. Дія таких чинників створює умови для ефективного співробітництва та взаєморозуміння між державами.

Усі ці постійно діючі чинники упродовж певного часу можуть підсилитися або послабитися, що, своєю чергою, впливає на структуру та обсяги туристичних потоків у конкретно взятій країні та у світі загалом.

На жаль, за останні роки (починаючи з 2013 р.) туристичні потоки в Україні значно зменшилися, що було спричинено чинниками економічного та соціально-політичного характеру. На сьогодні туристична галузь України перебуває на стадії проведення реформ. Туристичні ресурси, якими володіє Україна, використовують не сповна, через події військово-політичного характеру, які сколихнули Україну у 2013 р., значно зменшилися в'їзні туристичні потоки, проте, якщо проводити порівняння, наприклад з 2000 р., ситуація у сфері туризму виглядає все-таки кращою. Показники структури туристичних потоків України за період з 2000 по 2015 р. наведено у табл. 3 та на рис.

Табл. 3. Туристичні потоки в Україні з 2000 по 2015 рр.

Рік	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон ²	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну ²	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України ³
2000	13422320	6430940	2013998
2005	16453704	17630760	1825649
2010	17180034	21203327	2280757
2011	19773143	21415296	2199977
2012	21432836	23012823	3000696
2013	23761287	24671227	3454316
2014 ¹	22437671	12711507	2425089
2015 ¹	23141646	12428286	2019576

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

² Включно з одноденними відвідувачами (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України).

³ 2000-2010 рр. за даними Міністерства інфраструктури України, починаючи з 2011 р. за даними Держстату.

Джерело: Державна служба статистики України [3].

За останні роки туристична галузь України зробила значний поступ у використанні інформаційних технологій на своїх теренах. Розвиток Інтернет-технологій (системи пошуку та бронювання турів, квитків, Інтернет-путівники, серві-

си відгуків та рекомендацій) та широкі можливості їх впровадження у діяльність туристичних підприємств роблять подорожі ще доступнішими широким масам населення. Як приклад, можна навести місто Львів, де активно впроваджують та використовують інноваційні технології в обслуговуванні туристів та в інфраструктурі: туристичні Інтернет-путівники, мобільні додатки (довідники, мапи, аудіогіди), електронні інформаційні кіоски та ін. Кількість туристів, що відвідують Львів, щороку зростає, відкривають нові готельні та ресторани заклади, створюють нові робочі місця, покращується імідж міста на українській та світових аренах.

Рис. Динаміка туристичних прибуттів та вибуттів в Україні з 2000 по 2015 рр. (авторська розробка за даними Державної служби статистики України [3])

За підрахунками, проведеними на основі маркетингових досліджень та соціологічних опитувань, у 2015 р. Львів відвідало близько 2 млн гостей міста (табл. 4).

Табл. 4. Річна кількість туристів, екскурсантів у Львові з 2007 по 2015 рр.

Рік	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість туристів, екскурсантів, млн осіб	0,7	0,83	0,7	0,9	1	1,4	1,7	1,7	2

Примітка: складено за даними [2].

До чинників, які гальмують розвиток туристичної індустрії в Україні, можна віднести такі:

1. Події в Україні 2013-2014 рр., які істотно змінили національну економічну ситуацію. Проблеми в АР Крим та на сході України (поруч із всеохопнею економічною кризою) стали визначальним фактором дестабілізації всієї економічної системи України, трансформації її зовнішньоекономічної діяльності. Можна констатувати, що ці події стали вагомим чинником значного посилення негативних тенденцій у динаміці в'їзного туризму, зниження рівня життя населення України також негативно вплинуло і на візні туристичні потоки, і на внутрішній туризм.
2. Відсутність скоординованої висококваліфікованої та ефективної системи дій з виведенням національного туристичного продукту України на світовий ринок.

3. Відсутність сформованої політики сталого розвитку туризму в Україні. Сталий розвиток туризму – це такий розвиток туристичної галузі, який дає змогу задовольнити потреби туристів на цей час, без шкідливого впливу на місцеве біологічне розмаїття та системи його життєзабезпечення, враховуючи інтереси регіону відносно збереження можливості надання рекреаційно-туристичних послуг у майбутньому [7, с. 118]. У зв'язку з цим, потреба у розробленні концепції сталого розвитку туризму в Україні, головною метою якої має стати забезпечення постійного розвитку туристичної галузі з метою повного задоволення потреб туристів та підвищення ефективності соціально-економічного розвитку регіону на основі ефективного управління усіма елементами туристичної галузі та її інфраструктури.
4. Недостатній рівень розвиненості об'єктів туристичної інфраструктури, їх невідповідність світовим стандартам. Вся виробнича галузь туризму формувалася ще за радянських часів, яка була зорієнтована на невибагливого туриста. Саме через це серед об'єктів інфраструктури переважали досить великі туристичні комплекси зі значною кількістю місць, низьким рівнем комфорту та низькою якістю надання туристичних послуг. Також доцільно відзначити незадовільний стан доріг автомобільного сполучення. Ефективним засобом пришвидшення розвитку туристичного бізнесу в Україні може стати розвиток туристичної інфраструктури у мережі міжнародних транспортних коридорів (МТК).
5. Доволі низький, на наш погляд, рівень якості обслуговування клієнтів, що зумовлено загальною кваліфікацією обслуговуючого персоналу та низьким рівнем культури менеджменту туристичної галузі.

Висновки. Сучасний світовий туризм перетворюється на глобальний чинник розвитку цивілізації, всіх її складових частин – економіки, соціальної сфери, духовної культури. Туризм виступає як надзвичайно багатий за змістом і розмаїтій за проявами соціальний феномен. Своїми функціями – світоглядною, культурно-пізнавальною, соціальною, комунікативною, інтегративною, рекреаційною – він істотно впливає на людину, її ціннісні орієнтації, процеси самопізнання і самовдосконалення. Розбудова індустрії туризму в Україні та розвиток національного ринку туристичних послуг позитивно позначиться на соціально-економічному становищі нашої держави.

Література

1. Закон України "Про туризм", № 324/95-ВР. Редакція від 11.02.2015 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/324/95-vr>.
2. Звіт управління туризму Львівської міської ради (в тому числі ЛКНП "Центр розвитку туризму м. Львова") за 2015 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://cityadm.lviv.ua/lmrdownloads/Zvity/zvitturyzm2015.doc>.
3. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://ukrstat.gov.ua/>.
4. Квартальнов В.А. Туризм / В.А. Квартальнов. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2002. – 320 с.
5. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) : монографія / О.О. Любіцева. – К. : Вид-во "Альтерпрес", 2002. – 436 с.
6. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу : навч. посіб. / М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух. – К. : Вид-во "Центр навч. літ-ри", 2004. – 272 с.
7. Миронов Ю.Б. Сутність та чинники сталого розвитку туризму в регіоні / Ю.Б. Миронов // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.11. – С. 117-122.

8. Пуцентейло П.Р. Экономика і організація туристично-готельного підприємства / П.Р. Пуцентейло. – К. : Вид-во "Центр навч. літ-ри", 2007. – 344 с.

9. Gaworecki W.W. Turystyka / W.W. Gaworecki. – Warszawa : Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2000. – 385 s.

10. Population seven billion: UN sets out challenges. [Electronic resource]. – Mode of access <https://www.bbc.com/news/world-15459643>.

11. UNWTO Barometer. – 2016. – Vol. 15. [Electronic resource]. – Mode of access <https://mkt.unwto.org/barometer>.

12. UNWTO Tourism Highlights 2015 Edition. [Electronic resource]. – Mode of access https://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2015.pdf.

Надійшла до редакції 26.05.2016 р.

Миронов Ю.Б., Свидрук И.И. Туризм как фактор экономического развития страны

Рассмотрены теоретические подходы к определению сущности понятия "туризм" и классификации видов туризма. Изучены роль и значение туризма в современной экономике стран мира, дана оценка влияния индустрии туризма на экономическое развитие. Проведен анализ туристических потоков в разрезе мировых регионов и в Украине, осуществлен прогноз дальнейшего развития мировой туристической индустрии на период до 2030 г. Приведена характеристика факторов позитивного и негативного воздействия, которые влияют на функционирование и развитие туристической отрасли в Украине.

Ключевые слова: туризм, туризмология, туристская деятельность, туристский бизнес, турист, путешествие, рекреация.

Myronov Yu.B., Svydruk I.I. Tourism as an Economic Development Factor

The article deals with theoretical approaches to the definition of the essence of tourism and the tourism classification. We study the role and the importance of tourism in the modern world economy and the impact of the tourism industry on economic development. Tourist flows by the main world regions and in Ukraine are analyzed and the forecast for further development of the world tourism industry for the period up to 2030 is done. The characteristic of the positive and negative effects of the factors that affect the functioning and development of the tourism industry in Ukraine is given.

Keywords: tourism, tourismology, tourist activity, tourist business, tourist, traveling, recreation.

УДК 330.101.54

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

М.І. Миронова^{1,2}

Розглянуто три інтерпретації економічної категорії "ефективність": класична, посткласична та сучасна. Представлено загальну формулу економічної ефективності функціонування виробничих систем, що є кількісним співвідношенням результатів і затрат. Наведено три варіанти загальної формули ефективності, які відрізняються між собою характером співвимірних інструменту – ринкових цін. Обґрунтовано підходи до вибору тієї чи іншої загальної формули ефективності функціонування виробничих систем у національній економіці.

Ключові слова: виробничі системи, ефективність, загальна формула ефективності, національна економіка.

¹ аспір. М.І. Миронова – Львівський торговельно-економічний університет

² наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук

Вступ. У ринковій економіці виробничі системи характеризуються надзвичайною складністю: високими темпами оновлення продукції, її безперервним ускладненням, появою принципово нового технологічного обладнання та процесів оброблення продукції, що випускається, ускладнюються внутрішні та зовнішні виробничі зв'язки. Управління цими складними системами з метою підвищення ефективності їх функціонування передбачає вивчення властивостей системи, закономірностей її існування та розвитку. Тому потрібно застосовувати прогресивні теоретичні положення, які допоможуть оцінити зміни, що відбулися в теорії і методах економіки, сучасний стан і можливі шляхи розвитку виробництва. У підсумку макроекономічний розвиток України визначається ефективністю функціонування окремих виробничих систем.

Проблеми вимірювання та аналізу ефективності функціонування виробничих систем висвітлено у роботах таких видатних українських та іноземних вчених як Г.І. Башнянин [1], С.Л. Брю [3], К.Р. Макконнелл [3], С.В. Мочерний [5], Н.П. Федоренко [9], Ш.М. Флінн [3], в яких досліджено і вирішено багато теоретичних та прикладних завдань оцінювання, аналізу та підвищення ефективності. Понад це, питання комплексного оцінювання та аналізу ефективності функціонування виробничих систем на основі підходу, що враховує сучасні вимоги, що висуваються до сучасної виробничої системи, потребують подальшого дослідження. Актуальність дослідження зумовлена потребою формування науково обґрунтованого підходу до оцінювання та аналізу ефективності функціонування як основи розвитку сучасних виробничих систем.

Мета роботи – аналіз існуючих теоретичних підходів до питань оцінювання ефективності діяльності виробничих систем у національній економіці.

Матеріали і методи. Теоретичною основою дослідження є класичні, посткласичні і сучасні теорії виміру рівня ефективності функціонування виробничих систем, праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів із зазначеної проблематики. Методологічною основою дослідження є методи загальної теорії систем, теорії економічних систем, методи мікро- і макроекономічного аналізу, нормативні і позитивні підходи до вивчення економічних процесів, графічні і економіко-математичні методи.

Результати дослідження. Вихідною проблемою будь-якого теоретичного аналізу ефективності функціонування виробничих систем є проблема поняття ефективності. Визначення основного змісту цього результуючого параметра на основі узагальнення сучасного і минулого досвіду стосовно аналізу поняття "ефективність" дає підстави виділити три основних розуміння (інтерпретації) цієї категорії.

Інтерпретація 1. Це т. зв. класичне розуміння ефективності як певного параметра чи індикатора. Згідно з ним ефективність – це результативність функціонування певних економічних систем. Ця інтерпретація поняття "ефективність" є характерною найбільшою мірою для класичної (і особливо такої гілки її подальшого розвитку як марксистська політична економія) економічної теорії, а також для всієї вітчизняної економічної науки постсоціалістичного періоду її розвитку [2, 4-8, 14].